

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. junija 1873.

O b s e g: O izreji gosenic ali sviloprejk. (Dalje.) — O Turški goveji kugi. — Našim kmetovalcem v prevdarek. — Prvi občni zbor banke „Slovenije“. — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O izreji gosenic ali sviloprejk.

Po navodu prof. Haberlandt-a.

(Dalje.)

Prekladanje gosenic in čednost njih ležišč.

Prekladanje gosenic, to je, prenašanje na druge lese, je zelo potrebno, da se čednost obdrži. Pred 1. levenjem pokladanje ni potrebno; med 1. in 3. levenjem naj se vrši to delo vsaki drugi dan, po 3. in 4. levenjem pa do tistega časa, da se začenjajo zapredovati, je potrebno, da se prekladajo vsak dan.

Prekladanje se godi najlože z luknjičastim papirjem ali pa z mrežo; ako nimaš teh pripomočkov, naloži na gosenice, katere hočeš preložiti, čez in čez murbovih vejic. V pol uri ti zlezejo večidel gosenice na perje in prenesi jih potem z mladikami vred na druge lese; ostale gosenice prenesi potem bodi-si z rokami, bodi-si da položiš zopet nekoliko vejic na-nje. Potem nesi lesa z odpadki vred iz izrejališčine sobe preč in jo zunaj osnaži.

Gosenice se levé 4krat, predno se zapredejo. Gosenice postanejo nepremakljive, one zaspé z njih po koncu molečim životom in takrat čisto nič ne jedó.

To „spanje“ traja od 24—36 ur; pri bolehnih slabotnih gosenicah celó 2—3 dni. Med tem spanjem napravi se nad staro kožico nova, kajti prva bila je že pretesna, dalje se razširijo v notranjem novi širji sapniki (Luftröhre) mesto starih ozkih zato, da more večja gosenica tudi več zraka v-se dobiti.

Vse te spremembe niso sicer pri gosenicah nič nevarnega, vendar jih moraš pustiti med tem časom popolnoma pri miru.

Kakor hitro se jamejo leviti, nehaj jim polagati, ker bi jih s perjem le pokrili. Dobro moraš paziti, če ni med spevajočimi gosenicami še nekoliko takih, ki še niso pripravljene za spanje. Škoda bi bila, ko bi po hrani hrepenečim gosenicam se ne dalo jesti; položi toraj sèm ter tjà še ktere mladike, in ko bodo zlezele na-nje, prenesi jih na take lese, na katerih so gosenice, ki tudi še niso za spanje pripravljene.

Kakor gosenice na eni in ravno tisti lesi ne zaspé enakočasno, tako je tudi njih zbujenje različno. Čakaj toliko časa, dokler ne zapaziš, da je množina gosenic se izlevila, to je, izlezla iz stare kožice; in potem še le jih prenesi na nove lese. Tudi to se lahko dela s pripomočjo luknjičastega papirja, ali z mrežami ali pa s tem, da naložiš na-nje mladik. Zraven pa pazi, da boš

enakočasno preloženim gosenicam odločil druge lese, kakor gosenicam, ki se 12—16 ur pozneje izbudé. Ako se to opazuje pri vsakem levenji, dosežemo s tem, da združimo gosenice popolnoma enakega razvijanja vedno odločeno od drugih, kar je gotovo pravilno in umno.

O prostoru, kterege potrebujejo gosenice.

Skoro vsi svilorejci se pregrešé zoper pravilo, da ni treba gledati na prostor in na natlačenje gosenic čisto nič. Napravljajo si pa s tem veliko škodo, ker nastaja pri gosenicah s tem, da nimajo dostojnega prostora in da so zelo nakopičene ene vrh družih bolezni imenovana „zaspanost“ (Schlafsucht). Računi se, da mora biti za eno unčo semena prostora najmanj 12 kubičnih sežnjev; dalje naj bo lesa od lese saksebi 2 čevlja; račun se dalje, da potrebuje 1000 gosenic, brž ko se izvalé, 10 štirjaških palcev; potem pa, ko se spravljajo presti, ravno toliko štirjaških čevljev. Tako povešanje prostora od enkrat na 144krat dosežemo, ako gosenicam pri njih rasti razširjamo prostor, in da jih po vsakem levenji prav skrbno razdelimo na več les.

Zdaj boš lahko znal, koliko prostora potrebujejo gosenice od 1 unče jajčic, če veš, da je v eni unči 36.000 do 40.000 jajčic. (Dal. prih.)

O Turški goveji kugi.

S to pošastjo na Kranjskem še nismo pri kraji, kajti v Krški vasi je unteden, prav blizu prvega kužnega hleva poginilo zopet eno živinče, da je potem vsled postave pobiti treba bilo 5 družih istemu gospodarju, ki pa se je v neumnosti svoji nekako ustavljal ukazu gosposkinemu s pretvezo, da ni kuga, da se ubita živina ne plača itd. Take pretveze so obžalovanja vredne, kajti če bi šlo po mislih nevednih ljudi, imeli bi goveje kuge že po deželi v sto in sto hlevih in nesreča bila bi za deželo grozovita, kakor je na Hrvaškem, kjer so gosposke prenemarne v izpeljevanji kužnih postav in tudi ljudstvo premalo podučeno; zato še ni ondi konec Turške kuge (iz Bosne zatročene) in naša dežela trpi zovoljo nje. Zato imajo tudi v Zagrebu kakor „Obzor“ toži, že po 30 kr. funt mesá. Ljudstvo na Hrvaškem pa, namesti da bi ostro spolnovalo postavu, se zanaša na druge reči, ki so proti postavi in še bolj trosijo kugo. Tako so uni dan kmetje v vasi Moravicah, kjer kuga hudo razsaja in mora zato po postavi zaprta biti, hoteli napraviti procesijo na Božjo pot. Okrajni predstojnik jim je za ta nevarni čas to pripovedal vsled postave; al zoperstavili so se njemu

in ga otepli, žandarje pa zapodili, tako, da so morali vojaki obsesti vas. Da bi bilo ljudstvo podučeno, da je zaprtija kužne vasi neobhodno potrebna, da se ne trosi bolezen dalje, in da je sicer treba zmirom Boga pomoči v nadlogah prositi, al ne tako, da se kuga še huje trosi, gotovo bi nesrečni Moravičanje ne bili še hudodelniki postali. Pomagaj si sam (da delaš prav) in Bog ti bode pomagal" — to naj bode ljudem vodilo tudi ob časih kuge.

Našim kmetovalcem v prevdarek.

Da se ima zemljiški (gruntni) davek uravnati, to je, predrugačiti po novi postavi od 24. maja leta 1869., to je dobro znano bralcem „Novic“, katerim je naš list ob svojem času naznanil celo postavo in jo jim tudi še razjasnil.

Znano jim je tudi, da, kakor drugod, imajo tudi na Kranjskem izpeljavo te postave c. k. deželna ko-

misija in pa c. kr. okrajne cenilne komisije v rokah; zadnja stopinja jim je c. k. ministerstvo.

Ko so tarife davka, kakor so jih določile c. kr. okrajne cenilne komisije po deželi, prišle k c. k. deželni komisiji v Ljubljano, jih je ona presojevala, našla je pa toliko napák tudi posebno v tem, da so si tarife zelo navskriž, da je enoglasno sklenila, te tarife okrajnim cenilnim komisijam nazaj dati in jim natanko zaznamovati napačne tarife. Okrajne cenilne komisije imajo po takem zdaj nalogo, da tarife še enkrat prevdarijo in presodijo.

Mislili smo, da vstrežemo našim kmetovalcem, da te tarife, kakor so jih v vsacem okraji naredile c. kr. okrajne cenilne komisije, našim kmetovalcem na znanje damo, da tudi oni sami jih pretresejo in potem dotične c. k. okrajne komisije opomnijo na to, kar je napačno in je po pravični razmeri popraviti treba.

Tù imate celi pregled:

N j i v e:

Okraj:	Klasifika- cijni di- strikti:	Vrste po dobroti zemlje.															
		I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.	
		gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Radolica	I	15	—	12	50	10	—	7	50	5	—	3	50	2	—	1	—
	II	14	—	11	—	8	50	6	—	3	50	2	—	1	—	—	—
	III	13	—	10	—	7	50	5	50	3	50	2	—	1	—	—	—
Kranj	I	16	50	14	—	11	—	9	—	6	50	4	—	3	30	1	80
	II	14	—	12	—	10	—	8	—	6	25	4	25	3	—	1	40
	III	14	—	12	—	7	75	5	50	3	50	1	40	—	—	—	—
Kamnik	—	17	50	14	—	11	—	8	—	6	—	4	—	2	—	1	—
Ljubljana, mesto	—	20	—	12	—	8	—	6	—	3	50	2	—	—	—	—	—
	okolica	—	15	—	11	—	9	—	7	—	5	—	3	—	1	—	70
Planina	—	9	—	6	50	4	50	3	—	2	—	1	—	—	50	—	—
Postojna	I	13	—	10	50	8	50	6	50	3	—	1	50	—	—	—	—
	II	11	50	9	25	8	—	5	25	3	—	1	50	1	—	—	40
	III	9	25	7	50	6	—	4	25	3	—	1	30	—	80	—	—
Litija	I	10	—	8	25	6	25	4	—	3	—	2	—	1	—	—	80
	II	10	—	8	25	6	25	4	—	3	—	2	—	1	—	—	80
Krško	I	18	—	15	—	12	—	9	—	6	—	4	—	2	—	1	—
	II	15	—	11	50	8	75	6	25	4	—	2	50	1	50	—	60
Kočevje	—	9	—	6	50	4	50	3	50	2	10	1	—	—	—	—	—
Novomesto	I	12	50	11	—	8	—	6	—	3	50	1	5	—	—	—	—
	II	9	50	8	—	6	—	3	50	2	10	—	70	—	—	—	—
Črnomelj	—	15	50	11	—	8	75	7	25	5	50	4	40	3	80	—	—

S e n o ž e t i:

Radolica	I	16	50	12	—	10	—	7	—	4	50	2	—	1	—	—	65
	II	14	—	11	50	9	—	6	50	3	—	1	50	1	—	—	65
	III	14	—	11	—	7	—	4	50	2	50	1	50	1	—	—	65
Kranj	I	17	50	14	50	12	—	9	—	6	75	5	—	3	50	2	—
	II	16	—	13	50	11	—	8	—	5	50	2	40	1	10	—	65
	III	15	—	12	—	9	—	6	—	4	50	2	20	1	10	—	60
Kamnik	—	20	50	15	50	11	—	8	25	4	75	2	50	1	—	—	40
Ljubljana, mesto	—	19	—	10	—	6	—	4	—	2	—	1	—	—	—	—	—
	okolica	—	16	—	12	—	10	—	7	—	5	—	4	—	2	—	1
Planina	—	11	50	8	—	5	50	3	50	2	—	1	—	—	60	—	40
Postojna	I	14	—	11	50	7	50	3	80	2	50	1	10	—	80	—	—
	II	14	—	8	50	5	—	2	50	1	50	—	70	—	35	—	—
	III	15	—	9	75	7	50	4	50	2	20	1	50	—	65	—	35
Litija	I	16	—	13	—	9	50	6	—	3	50	2	—	1	50	—	80
	II	16	—	13	—	9	50	6	—	3	50	2	—	1	50	—	80
Krško	I	21	—	16	—	12	50	9	25	6	—	3	—	1	20	—	—
	II	17	—	13	50	10	—	7	—	4	25	2	—	—	70	—	—
Kočevje	I.	9	—	6	—	4	50	3	50	1	—	—	80	—	—	—	—
Novomesto	I.	15	—	13	—	9	—	5	—	2	—	—	55	—	—	—	—
	II.	10	—	8	50	7	—	4	—	1	80	—	40	—	—	—	—
Črnomelj	—	17	—	12	—	10	—	7	75	6	50	4	75	3	70	—	70